

Total No. of Questions : 3+3]

[Total No. of Printed Pages : 15

[3798]-105

B. Ed. (Part-I) (General) Examination - 2010

PAPER - V

EDUCATIONAL EVALUATION AND ELECTIVES

(Section - I i.e. Educational Evaluation is compulsory for all and Section - II will be any one elective.)

(New 2008 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 80

Instructions : (1) All questions are compulsory.

(2) Answers of the two sections (subjects) should be written in separate answer-books.

(3) For all students, section I is compulsory i.e. Educational Evaluation. From electives, student can select any one elective and write answers in a separate answer-book.

(4) Figures to the right hand of the questions indicate marks.

(5) Students should follow the given words limit. (Long answer 300 to 350 words, short answer 130 to 150 words).

(6) In any situation, students will not get supplement.

(7) Use of single memory calculator is allowed.

सूचना :

(1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

(2) दोन विषयांची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहावयाची आहेत.

(3) विभाग - १ म्हणजे शैक्षणिक मूल्यमापन सर्वांना अनिवार्य आहे व उरलेल्या वैकल्पिक विषयांपैकी एका विषयाची प्रश्नपत्रिका स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत सोडवायची आहे.

(4) प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

(5) विद्यार्थ्यांनी उत्तरासाठीच्या मर्यादा पाळव्यात. (दीर्घोत्तरी ३०० ते ३५० शब्द, लघुत्तरी १३० ते १५० शब्दांत.)

(6) कोणत्याही परिस्थितीत विद्यार्थ्यांना पुरवणी मिळणार नाही.

(7) एकच स्मृती असलेला कॅल्क्युलेटर वापरण्यास परवानगी आहे.

[3798]-105
PAPER - V
EDUCATIONAL EVALUATION AND ELECTIVES

[Max. Marks : 40]

SECTION - I

Q.1) What is Quantitative Evaluation ? Explain characteristics and uses of any two tools of Quantitative Evaluation. Name criteria you will consider while selecting these tools. **[12]**

OR

Q.1) Explain importance of Taxonomy of Educational Objectives. Explain different levels of objectives in affective domain with the help of proper examples from school subjects. **[12]**

Q.2) (A) Calculate Quartile Deviation for the following frequency distribution : **[08]**

Class Intervals	25 29	30 34	35 39	40 44	45 49	50 54	55 59	60 64	65 69	70 74
Frequency	5	6	3	5	8	7	5	3	4	4

(B) What are Standard Scores ? Explain their uses with examples. **[04]**

OR

Q.2) (A) Calculate Co-efficient of Correlation between Science and History by Spearman's Rank Difference Method from the data given below : **[08]**

Student	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Science - Marks	65	41	66	38	45	65	44	58	65	42
History - Marks	70	64	64	72	51	82	75	62	84	64

(B) What are the causes of Positive Skewness in Non-normal Distributions ? What efforts will you make to reduce this skewness ? [04]

Q.3) Answer **any four** of the following : [16]

- Explain types of Learning Experiences with their characteristics.
- Explain Concepts 'Assessment' and 'Evaluation'. Give two differences between them.
- State importance of Continuous Evaluation and Remedial Teaching in Formal Education.
- 'Exam on Demand' - explain it and give its uses in Evaluation.
- What is Central Tendency of Distribution ? Give Characteristics of Mean.
- Write importance of 'Blue-print' in preparation of the Test. Which aspects will you consider while preparing it ?

मराठी रूपांतर

शैक्षणिक मूल्यमापन व वैकल्पिक विभाग - १

प्र.1) संख्यात्मक मूल्यमापन म्हणजे काय ? त्यासाठी उपयोगात येणाऱ्या कोणत्याही दोन साधनांची वैशिष्ट्ये व उपयुक्तता स्पष्ट करा. या साधनांची निवड करताना तुम्ही कोणते निकष पाळाल ? [12]

किंवा

प्र.1) शैक्षणिक उद्दिष्टांच्या क्षेणीबद्ध वर्गीकरणाचे महत्त्व स्पष्ट करा. भावात्मक क्षेत्रातील उद्दिष्टांचे विविध स्तर शालेय विषयातील उदाहरणांद्वारे स्पष्ट करा. ही उद्दिष्टे साध्य होण्यासाठी तुम्ही कोणते प्रयत्न कराल ? [12]

प्र.2) (अ) खाली दिलेल्या विभाजन सारणीवरून चतुर्थक विचलन काढा : [08]

वर्गांतरे	२५	३०	३५	४०	४५	५०	५५	६०	६५	७०
	२९	३४	३९	४४	४९	५४	५९	६४	६९	७४
वारंवास्ता	५	६	३	५	८	७	५	३	४	४

- (ब) प्रमाणित प्राप्तांक म्हणजे काय ? ते सांगून त्याचे उपयोग सोदाहरण स्पष्ट करा. [04]

किंवा

- प्र.2) (अ) खाली दिलेल्या माहितीवरून विज्ञान व इतिहास या विषयांतील सहसंबंध गुणक स्पिरमनच्या श्रेणी-अंतर पद्धतीने काढून अर्थनिर्वचन करा : [08]

विद्यार्थी	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
विज्ञान - गुण	६५	४१	६६	३८	४५	६५	४४	५८	६५	४२
इतिहास - गुण	७०	६४	६४	७२	५१	८२	७५	६२	८४	६४

- (ब) प्रसामान्येतर विभाजनातील धन विषमतेची कारणे सांगून ही विषमता कमी करण्यासाठी आपण कोणते प्रयत्न कराल ? [04]

- प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : [16]

- (अ) अध्ययन अनुभवाचे प्रकार वैशिष्ट्यांसह स्पष्ट करा.
- (ब) 'मूल्यनिर्धारण' व 'मूल्यमापन' या संकल्पनांचा अर्थ सांगून फरक स्पष्ट करा.
- (क) औपचारिक शिक्षणात सातत्यपूर्ण मूल्यमापन व उपचारात्मक अध्यापनाचे महत्त्व सांगा.
- (ड) 'मागणीनुसार परीक्षा' - अर्थ स्पष्ट करून मूल्यमापनातील उपयोग सांगा.
- (इ) प्राप्तांक विभाजनाची केंद्रीय प्रवृत्ती म्हणजे काय ? मध्यमानाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- (फ) कसोटी तयार करताना 'संविधान तक्त्याचे' महत्त्व सांगून तो तयार करताना कोणत्या बाबी विचारात घ्याल ?

[3798]-105/4

[3798]-105

PAPER - V

**INTRODUCTION TO GUIDANCE AND
COUNSELLING IN SCHOOL OBJECTIVES**

(Elective - I)

[Max. Marks : 40]

SECTION - II

Q.1) Explain Concept of Observation and Interview Techniques. Explain use of those guidance and techniques with an example. **[12]**

OR

Q.1) What is Guidance ? Explain need and principles of Guidance with proper examples. **[12]**

Q.2) What is meant by Counselling ? Illustrate concept and use of Eclectic Counselling with an example. **[12]**

OR

Q.2) What is Group Counselling ? How do you utilize daily lectures, discussion and dramatization techniques in Group Counselling ? Give an example. **[12]**

Q.3) Write short notes : **(Any Four)** **[16]**

- (a) Process of Guidance
- (b) Importance of Cumulative Record in Guidance Process
- (c) Concept of Directive Counselling
- (d) Follow up Service
- (e) Rating Scale in Guidance Process
- (f) Qualities of Good Counsellor

[3798]-105

5

P.T.O.

मराठी रूपांतर

शालेय व्यवस्थेतील मार्गदर्शन आणि समुपदेशनाची ओळख विभाग - २

प्र.1) निरीक्षण तंत्र व मुलाखत तंत्र संकल्पना स्पष्ट करा. मार्गदर्शन तंत्र स्वरूपात त्यांची उपयुक्तता सोदाहरण स्पष्ट करा. [12]

किंवा

प्र.1) मार्गदर्शन म्हणजे काय ? मार्गदर्शनाची गरज आणि तत्त्वे सोदाहरण स्पष्ट करा. [12]

प्र.2) समुपदेशन म्हणजे काय ? सर्व संग्रहात्मक समुपदेशनाची संकल्पना व उपयुक्तता सोदाहरण स्पष्ट करा. [12]

किंवा

प्र.2) समूह समुपदेशन म्हणजे काय ? दैनंदिन तासिका, चर्चा आणि नाट्यीकरण तंत्राचा वापर समूह समुपदेशनात कसा कराल ? सोदाहरण स्पष्ट करा. [12]

प्र.3) टिपा लिहा : (कोणतेही चार) [16]

- (अ) मार्गदर्शन प्रक्रिया
- (ब) मार्गदर्शन प्रक्रियेत संकलित नोंदपत्रकाचे महत्त्व
- (क) निर्देशित समुपदेशन संकल्पना
- (ड) अनुधावन सेवाकार्य
- (इ) मार्गदर्शन प्रक्रियेत पदनिश्चयन श्रेणी
- (फ) चांगल्या समुपदेशकांची गुणवैशिष्ट्ये

[3798]-105/6

[3798]-105

PAPER - V

POPULATION EDUCATION AND ADULT EDUCATION

(Elective - II)

[Max. Marks : 40]

SECTION - II

Q.1) State characteristics of Adult Learner and Adolescence Learner. Explain with illustrations the Learning Programme you would like to suggest for Adult Learner. **[12]**

OR

Q.1) Explain Concept of Adult Education and its needs in present situation. **[12]**

Q.2) What are the major issues of Indian Population ? State its solutions. **[12]**

OR

Q.2) Explain Concept of Population Education and analyse responsible factors of living standard. **[12]**

Q.3) Give short notes : **(Any Four)** **[16]**

- (a) Education for Sustainable Development
- (b) Objectives of Adult Education
- (c) Causes of Indian Population Growth
- (d) Adult Education and Social Constructivist Approach
- (e) Indian Population Policy
- (f) Needs of Continuing Education

मराठी रूपांतर
लोकसंख्या शिक्षण आणि प्रौढ शिक्षण
विभाग - २

प्र.1) प्रौढ अध्ययनार्थी व कुमारवयीन अध्ययनार्थीची वैशिष्ट्ये लिहा. प्रौढ अध्ययनार्थ्यांसाठी अध्ययन कार्यक्रम सोदाहरण स्पष्ट करा. [12]

किंवा

प्र.1) प्रौढ शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करून वर्तमान परिस्थितीत त्या शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा. [12]

प्र.2) भारतीय लोकसंख्येचे प्रमुख प्रश्न विशद करून त्यावर उपाय सांगा. [12]

किंवा

प्र.2) लोकसंख्या शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करून जीवनमान ठरविण्यास जबाबदार घटकांचे सोदाहरण विश्लेषण करा. [12]

प्र.3) टिपा द्या : (कोणत्याही चार) [16]

- (अ) चिरंतन विकासासाठी शिक्षण
- (ब) प्रौढ शिक्षणाची उद्दिष्ट्ये
- (क) भारतीय लोकसंख्या वाढीची कारणे
- (ड) प्रौढ शिक्षण आणि सामाजिक ज्ञानरचनावाद
- (इ) भारतीय लोकसंख्या धोरण
- (फ) निरंतर शिक्षणाची आवश्यकता

[3798]-105
PAPER - V
INTRODUCTION TO EDUCATIONAL RESEARCH
(Elective - III)

[Max. Marks : 40]

SECTION - II

Q.1) Explain difference between the Historical and Experimental Method of Research with respect to following points :
(Word limit 300-350 words) **[12]**

- (1) Objectives
- (2) Steps
- (3) Sources
- (4) Tools of Data Collection
- (5) Nature of Control
- (6) Approach

OR

Q.1) What is the meaning of Fundamental, Applied and Action Research ?
Explain how Action Research is useful to a teacher ?
(Word limit 300-350 words) **[12]**

Q.2) Explain steps of writing a Research Proposal.
(Word limit 300-350 words) **[12]**

OR

Q.2) Explain data collection tool 'Interview' with respect to following points : **(Word limit 300-350 words)** **[12]**

- (1) Steps in Interview
- (2) Precautions to be taken while conducting an Interview
- (3) Merits
- (4) Limitations

Q.3) Answer the following : (Any Four) (Word limit 130-150 words) [16]

- (a) Explain Probabilistic and Non-probabilistic Method of Sampling. What are the implications of sample size on the findings of research ?
- (b) What precautions will you take for making your observation effective ? (Any eight points)
- (c) Explain how Survey Method is useful in the field of Education ? Write two 'Statements of Problem' which are useful for conducting Survey.
- (d) What are the types of Variables in Research ? Explain them with reference to one 'Statement of Problem'.
- (e) Explain need and importance of Educational Research.
- (f) Define Research. Explain characteristics of Research.

मराठी रूपांतर

शैक्षणिक संशोधनाची ओळख

विभाग - २

प्र.1) ऐतिहासिक व प्रायोगिक पद्धतीतील फरक खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा : [12]

(शब्दमर्यादा ३००-३५० शब्द)

- (१) उद्देश
- (२) पायऱ्या
- (३) स्रोत
- (४) माहिती संकलनाची साधने
- (५) नियंत्रणाचे स्वरूप
- (६) उपागम

किंवा

प्र.1) मूलभूत, उपयोजित व कृती संशोधन म्हणजे काय ? कृती संशोधन शिक्षकाला कसे उपयुक्त ठरते ते स्पष्ट करा. (शब्दमर्यादा ३००-३५० शब्द) [12]

प्र.2) संशोधन आराखड्यातील मुद्दे स्पष्ट करा. (शब्दमर्यादा ३००-३५० शब्द) [12]
किंवा

प्र.2) माहिती संकलनाचे 'मुलाखत' हे साधन खालील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा :
(शब्दमर्यादा ३००-३५० शब्द) [12]

- (१) मुलाखतीच्या पायऱ्या
- (२) मुलाखत घेताना घ्यावयाची काळजी
- (३) मुलाखतीचे फायदे
- (४) मुलाखतीच्या मर्यादा

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या :
(शब्दमर्यादा १३० ते १५० शब्द) [16]

- (अ) संभाव्यता व असंभाव्यतेवर आधारित नमूना निवड म्हणजे काय ? संशोधनाच्या फलितांवर नमून्याचा आकार कसा परिणाम करतो ?
- (ब) चांगले निरीक्षण होण्यासाठी कोणती काळजी घ्यावी ? (आठ मुद्दे द्या)
- (क) शिक्षण क्षेत्रातील संशोधनासाठी सर्वेक्षणाची उपयुक्तता सांगून सर्वेक्षणासाठी योग्य अशी दोन समस्या विधाने द्या.
- (ड) संशोधनातील चलांचे प्रकार कोणते ? एका समस्याविधानाच्या आधारे हे प्रकार स्पष्ट करा.
- (इ) शैक्षणिक संशोधनाची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.
- (फ) संशोधनाची व्याख्या सांगून त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.

[3798]-105

PAPER - V

HEALTH, PHYSICAL EDUCATION AND YOGA

(Elective - IV)

[Max. Marks : 40]

SECTION - II

Q.1) What is Health ? Explain factors determining Health. [12]

OR

Q.1) Write in brief about the Components of Health related Physical Fitness and explain in detail its importance in school. [12]

Q.2) Write Scope of Physical Education and explain objective of Physical Education. [12]

OR

Q.2) Explain in detail the following Fitness Tests : [12]

- (a) 12 min. Run and Walk
- (b) Sit and Reach

Q.3) Write short notes : (Any Four) [16]

- (a) Balanced Diet
- (b) Asanas
- (c) Concept of Body Mass Index
- (d) Definition of Exercise and Physical Activity
- (e) Components of Motor Fitness
- (f) Health is Wealth

मराठी रूपांतर
आरोग्य, शारीरिक शिक्षण आणि योग

विभाग - २

प्र.1) आरोग्य म्हणजे काय ? आरोग्यावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. [12]

किंवा

प्र.1) आरोग्यध्विष्टित शारीरिक सुदृढतेची थोडक्यात माहिती सांगून शारीरिक सुदृढतेचे शाळेतील महत्त्व स्पष्ट करा. [12]

प्र.2) शारीरिक शिक्षणाची व्याप्ती लिहून शारीरिक शिक्षणाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा. [12]

किंवा

प्र.2) खालील सुदृढता कसोट्या स्पष्ट करा : [12]

(अ) १२ मि. चालणे व धावणे

(ब) सीट आणि रीच

प्र.3) टिपा लिहा : (कोणत्याही चार) [16]

(अ) समतोल आहार

(ब) आसने

(क) बी.एम.आय. संकल्पना

(ड) व्यायाम आणि शारीरिक उपक्रमाची व्याख्या

(इ) कारक सुदृढतेचे घटक

(फ) आरोग्य ही एक संपत्ती

[3798]-105

PAPER - V

ENVIRONMENTAL EDUCATION AND DISASTER MANAGEMENT

(Elective - V)

[Max. Marks : 40]

SECTION - II

Q.1) Which personal preparation should be made to face Disaster ? Describe nature of Disaster Management in School. **[12]**

OR

Q.1) Explain principles of governing Rescue. **[12]**

Q.2) What do you mean by Environmental Pollution ? Explain causes of Water Pollution. Suggest solutions to minimise Water Pollution. **[12]**

OR

Q.2) "School is the best place to inculcate awareness about environment." Discuss need and importance of Environment Education with reference to the statement. **[12]**

Q.3) Answer **any four** of the following : **[16]**

- (a) Explain steps of Planning of Resources which are used at the time of disaster.
- (b) Write note – Man-made Disaster
- (c) Write note – Disposal of Dead in Manifesting Mitigation
- (d) Write note – Balance of Environment
- (e) Write note – Radioactive Pollution
- (f) How will you manage Solid Waste at School ?

मराठी रूपांतर

पर्यावरण शिक्षण आणि आपत्ती व्यवस्थान

विभाग - २

प्र.1) आपत्तीला तोंड देण्यासाठी व्यक्तिगत पूर्वतयारी कोणती असावी ? शाळेतील आपत्ती व्यवस्थापनाचे स्वरूप स्पष्ट करा. [12]

किंवा

प्र.1) सुटकेच्या कार्यामागील तत्त्वे स्पष्ट करा. [12]

प्र.2) पर्यावरण प्रदूषण म्हणजे काय ? जल प्रदूषणाची विविध कारणे कोणती ? जल प्रदूषण कमी करण्यासाठी उपाय सूचवा. [12]

किंवा

प्र.2) “शाळा ही पर्यावरणविषयक जागरूकता निर्माण करण्याचे उत्तम स्थान आहे.” या विधानाच्या संदर्भात पर्यावरण शिक्षणाची गरज व त्याचे महत्त्व यावर चर्चा करा. [12]

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा : [16]

(अ) आपत्तीच्या वेळी उपयुक्त ठरणाऱ्या साधनसामग्रीच्या नियोजनाचे टप्पे स्पष्ट करा.

(ब) टीप लिहा – मानवनिर्मित आपत्ती

(क) टीप लिहा – आपत्ती निवारणाच्या कार्यपद्धतीमध्ये मृतांची विल्हेवाट

(ड) टीप लिहा – पर्यावरणीय समतोल

(इ) टीप लिहा – किरणोत्सारी प्रदूषण

(फ) शाळेमधील घन कचऱ्याचे व्यवस्थापन कसे कराल ?